

AVRUPA ORTAK SAVUNMA STRATEJİSİ VE DE GAULLE'ÜN YENİDEN DOĞUŞU

Avrupa güvenlik konsepti İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra tamamen değişti. NATO benim kanaatimce bu değişen yeni yaklaşımın sebebi değil bir sonucu olarak tezahür etti. Almanların Otto von Bismarck ile Alman Birliğini kurması, demir ve kan felsefesiyle savaş sanayini öne çıkarmasıyla birlikte Avrupa'daki dengeler değişmeye başladı.

Prof. Dr. Burak Küntay

Fransızlar İkinci Dünya Savaşı'na giderken o dönemde düşük rütbeli bir general olan Charles de Gaulle'ün yeni zırhlı kara savaşları konseptine göre değil, Verdun Muharebesi fatihi ki daha sonra vatan haini ilan edilecek olan Philippe Pétain'in Birinci Dünya Savaşı sistemine göre kendilerini hazırlamışlardı. Geleneksel cephe muharebeleri, siper savaşları yerini zırhlı birlik savaşlarına bırakmış ama Fransız ordusu hala Verdun zaferinde kalmıştı. İşte bu yaklaşım İkinci Dünya Savaşı'nda Hitler Almanya'sının Paris'e kadar gelip, Fransa'yı çok kolay mağlup etmesiyle sonuçlandı. Açık konuşmak gerekirse, Sovyetler Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri savaşa dahil olmasaydı Hitler'i ve Almanları, Avrupa'nın tek hakimi olmaktan alıkoyacak bir güç olduğunu çok düşünmüyorum. Ancak Amerika ve Sovyetler Birliği'nin askeri gücüyle kazanılan İkinci Dünya Harbi sadece askeri anlamda değil; ekonomik, siyasi ve sosyal olarak da kadim Avrupa toplumlarının artık dünya siyasetinde başrol oyuncusu olmadığını ve dünyanın iki kutuplu bir noktaya gittiğini gözler önüne sermiştir. Bu iki kutup-

"McLaughlin'e göre Ortadoğu geçmiş yüzyıllarda olduğu gibi şimdi de yakın gelecekte ortaya çıkacak olan yeni güç dengesinin belirleneceği bir laboratuvar konumundadır."

lu dünya, Batı Avrupa'yı diğer bir deyişle Demir Perdenin berisini Amerika'nın korumasına, Doğu Avrupa'yı ise Sovyetlerin korumasına bırakmıştı. Fransız devlet başkanı olan hem dördüncü hem de beşinci cumhuriyetin kurulmasına ön ayak olan Charles de Gaulle ülkesini kurtaran Amerika ve İngiltere'ye minnettar olmakla beraber, savaş sonrası uyguladığı ekonomik ve savunma politikalarına baktığınızda aslında yarım asır sonrasını net görmüştü. Düşünün ki ülkenizi işgalden İngilizler ve Amerikalılar kurtarıyor. Siz Eisenhower'a telgraf çekip Paris'e girerken önde yürümek istediğinizi söylüyorsunuz ve iki ülkenin desteğiyle Paris'e bir kurtarıcı olarak giriyorsunuz. Savaş esnasında İngiltere kıyılarında Charles de Gaulle'e kucak açan Winston Churchill'i ya da meşale hareketinde Kuzey Afrika'yı Fransız direnişinin merkezi haline getiren Roosevelt'i bir kenara bırakıp, savaş biter bitmez ülkenizi işgal eden Almanya'nın şansölyesi Konrad Adenauer ile işbirliği yapıyorsunuz. Avrupa ekonomik topluluğunun temellerini Almanya ile beraber atıyorsunuz. İngiltere'nin Avrupa Toplulu-

1 Prof. Dr. Burak Küntay, Beykoz Üniversitesi Rektörü.

ğuna girişini iki kere veto ediyorsunuz.

Bu kadar desteğe rağmen Fransız bağımsızlığı için destek olan iki ülkeye de Charles de Gaulle'ün net tavır almasının sebebi neydi? Charles De Gaulle Amerika'nın güvenlik şemsiyesine girildiği takdirde siyasi ve ekonomik olarak sadece Fransa'nın değil, Avrupa'nın tamamının bağımsızlığını yitireceğini düşünmüştü. İngiltere'yi Amerika'nın Avrupa'daki Truva Atı olarak gördü. Bu sebeple tüm geçmiş tartışmaları bir kenara bırakıp Almanlarla beraber yeni bir Avrupa inşa etmenin yolunu aradı. Bunun en temel sebebi de Sovyetler Birliği'ne karşı Amerika Birleşik Devletleri'nin insafına teslim olmayı ve tamamen Avrupa'yı Amerikan güvenlik şemsiyesine sokmayı bir mevcudiyet riski olarak görüyordu. İşte bu yüzden hiçbir ülkenin desteği olmadan nükleer silah sahibi olma yoluna gitti. Kısa sürede de Fransa'yı nükleer silah sahibi yapan çalışmaları başlattı. Truva atı olarak görüldüğü İngiltere'yi Avrupa Topluluğu'nun dışarısında tutmayı başarsa da Soğuk Savaş'ın ilk yılları Avrupa'nın hem ekonomik hem de askeri olarak bağımsız bir savunma stratejisi geliştirmesi için müsait bir dönem değildi. Bu sebeple Batı Avrupa ülkeleri halklarının refahını arttırmak, ülkelerinin sanayisini geliştirebilmek için Amerikan savunma kalkanına girmek mecburiyetinde kaldılar. Her biri bu durumdan çok hoşnut olmasa da savunma sanayinden yapılan kesintilerle Avrupa sanayi ve teknolojisi ilerledi ve önemli bir kıvama geldi. Avrupa devletlerinde savunmaya harcanan paranın halkın refah düzeyini

" Biden'dan Obama'ya, Bush'dan Clinton'a hemen hemen bütün başkanlar da Avrupa'yı her açıdan en önemli müttefikleri olarak görüp, bunu da bu şekilde lanse ettikleri ve icraata da döktüklerinden dolayı NATO dışında bir güvenlik konsepti hiçbir zaman tam anlamıyla canlanamadı."

arttırmak noktasında kullanıldığını da düşündüğümüzde karşımıza bambaşka bir Avrupa çıktı. Kısacası Avrupa'nın bugün geldiği ekonomik durumda Amerika Birleşik Devletleri'nin NATO kapsamında sunduğu maddi, manevi ve stratejik desteğin önemi büyüktür. Nitekim yıllar içerisinde Avrupa'da sürekli olarak bir Avrupa ortak güvenlik stratejisinden, Avrupa ordusundan ve yeni güvenlik konseptinden bahsedilse de bu fikir hayata geçirilemedi. Savunma sanayisine ve ortak Avrupa Güvenlik konseptine NATO'nun sağladığı güvence-den dolayı aktarılmayan paralar, Avrupa halklarının refahını arttırıp, devletlerinde sanayi gelişimine katkı sağladığı için ortak savunma konsepti her daim ötelendi. Biden'dan Obama'ya, Bush'dan Clinton'a hemen hemen bütün başkanlar da Avrupa'yı her açıdan en önemli müttefikleri olarak görüp, bunu da bu şekilde lanse ettikleri ve icraata da döktüklerinden dolayı NATO dışında bir güvenlik konsepti hiçbir zaman tam anlamıyla canlanamadı. Oysaki Donald Trump'ın birinci döneminde verdiği sinyaller bilhassa ikinci dönemindeki net söylemleri Avrupa'da geç de olsa soğuk duş etkisi yarattı. Yaşanan Ukrayna Rusya savaşının ekonomik ve siyasi bedelleri Avrupa'da misliyle hissedilirken, Trump'ın kadim müttefiklerini Rusya'ya karşı askeri ve ekonomik olarak geleneksel Amerikan dış politikasından farklı olarak dışarıda bırakma eğilimi Avrupa için artık yeni bir dönemin başlangıcı oldu. Almanya başta birçok Avrupa ülkesi savunma sanayi için geçtiğimiz yıllara oranla çok daha fazla bütçe ayırmaya başladı. Buradaki önemli soru Avrupalılar yıllardır NATO şemsiyesine güvenerek çok büyük bütçeler ayırma-

dıkları savunma sanayinin yeni ayıracakları bütçeyle eskisine oranla halklarının refah düzeyinde ve sosyal politikalarında kayıplar yaşayacaklardır. Avrupa buna hazır mı sorusu için artık geç. Avrupa bunu yapmaya hazır ve bedellerini de önümüzdeki yıllar içinde ödemeye başlayacaktır. Avrupa'nın savunma sanayindeki yapabilirlik kapasitesi zaten üst düzeyde var ama buna ayrılacak bütçe nasıl bir birleşik ordu kurulacağı bürokrasisi ve tabii ki asker popülasyonunun ne şekilde sağlanacağı esas sorular olacaktır.

Akıllara gelen genel soru bu dönemde şudur. Trump sonrası Amerikan politikası değişecek mi? Şunu net bir şekilde söyleyebilirim ki; Amerika'nın Avrupa'ya karşı olan politikaları Trump sonrası başkan kim olursa olsun değişecektir. Eski haline dönecektir. Ancak Avrupa'nın yaşamış olduğu bu süreç adeta "kurt kışı geçirir yediği ayazı unutmaz" tabiriyle ilintili bir şekilde hiçbir zaman eskisi gibi ortak savunma noktasına bağlılık olmayacaktır. Tabii ki Avrupa'nın değişecek olan bu savunma yaklaşımı ve buna ilintili olarak ekonomik değişimi Avrupa'daki lider profillerini de ciddi anlamda değiştirecektir. Avrupa'nın önümüzdeki elli sene içerisinde yönetimlerine gelen liderlerin Charles De Gaulle kopyaları olması zorunlu bir hal alacaktır. Güvenlik

noktasında Amerika'dan ve NATO'dan bağımsız hareket etmek isteyen yeni liderler halklar nezdinde prim yapacak ve bu süreçte Charles De Gaulle ekolü Avrupa'da yeniden canlanacaktır. Görülmesi zor olan ise bu bağımsız savunma sanayi yatırımlarının ve güçlü ordu konseptlerinin ülkeler bazlı ilerleyişinin bir Avrupa ortak savunma stratejisini dönüşüp dönüşmeyeceğidir. Çünkü ülkelerin bireysel olarak aldıkları kararlardaki savunma sanayi dönüşümü ve güvenlik stratejilerindeki yenilenmeler bütün bir Avrupa'da uygulanabilmesi için büyük bürokrasinin aşılması ve ciddi bir yapı oluşturulması gerekir. Esas soru da yakın zamanda bu olacaktır. Almanya, Fransa, İtalya, İspanya gibi ülkeler kendi ordularını güçlendirirken bu bireysel bir güçlenmenin ötesinde Avrupa ortak savunma olgusuna dönüşebilecek midir? Avrupa'ya dair önümüzdeki elli senenin belki de en önemli sorusu; artık ekonomik, sosyal, ticari ya da siyasi değildir. Bu soru tamamen güvenlik noktasında bir birliğin nasıl oluşturulup nasıl sağlanacağı üzerine kurgulanacaktır. Charles De Gaulle'ün ölümünden neredeyse elli beş sene sonra fikirlerinin ve savunma stratejilerinin Avrupa'nın yeni yapılanması için bir harç teşkil etmesi dünya siyaseti ve uluslararası ilişkiler tarihi açısından çok manidardır.